

ВІДГУК

офіційного опонента - кандидата юридичних наук, судді Господарського суду Хмельницької області Крамара Сергія Івановича на дисертацію Винарчика Олега Павловича «Система покарань за кримінальним кодексом Польщі 1932 р. та їх застосування на західноукраїнських землях», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 - теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень

Актуальність теми. На сучасному етапі розбудови Української держави помітною тенденцією кримінально-правової політики стала гуманізація не лише кримінального покарання, а й кримінальної відповідальності як необхідної складової умови процесу інтеграції України у міжнародну правову спільноту, а з підписанням нашою державою Угоди про асоціацію з Європейським Союзом питання гуманізації кримінальної відповідальності набуло ще більшої значущості й актуальності.

Безперечно, в основу гуманізації національного кримінального законодавства покладено великий досвід європейських країн, а саме держав романо-германської правової сім'ї.

З огляду на це закономірно певний науковий інтерес викликає кримінально-правова політика Другої Речі Посполитої у міжвоєнний період ХХ ст., що реалізувалася, зокрема, і на західноукраїнських землях, та стала предметом наукового дослідження Винарчика О.П. і має науково-пізнавальну, практичну цінність для нашої держави в контексті нинішніх євроінтеграційних прагнень України.

Тому можна погодитися із думкою дисертанта про те, що історико-правове дослідження системи покарань за польським кримінальним кодексом 1932 року і практики його застосування на українських теренах, що входили до складу Другої Речі Посполитої, дає змогу вивчити й узагальнити правовий досвід тогочасної гуманізації кримінальних покарань, який законодавець нашої держави може частково використати (враховуючи реалії сьогодення) для реформування

кримінального та кримінально-процесуального законодавства України як у напрямі підвищення гуманізації системи кримінальних покарань, так і розширення видового складу альтернативних позбавленню волі покарань.

Саме в такому контексті дисертаційне дослідження Винарчика О.П. є актуальним, оскільки акцентує та привертає увагу до низки проблемних питань, які на сьогодні існують у нашій державі та потребують практичного вирішення, зокрема щодо реформування судової системи та кримінального і кримінально-процесуального законодавства, основу якого має становити гуманістичній аспект, повага до прав та свобод людини і громадянина.

Наукова новизна дисертації полягає як у застосуванні нового науково-методологічного інструментарію, так і отриманих з його допомогою результатів. Достатньо обґрунтованими є положення про зміст та еволюцію кримінально-правової політики Другої Речі Посполитої у міжвоєнний період в межах історико-правового процесу систематизації кримінального законодавства; про особливості кодифікації польського кримінального законодавства у досліджуваний період; про характерні ознаки покарання, його види та мету за кримінальним кодексом 1932 року, а також про гуманізацію законодавства щодо застосування покарань судами.

Структурно наукова робота складається із трьох розділів. У першому розділі дисертант цілком логічно розкриває історіографічні, джерелознавчі та методологічні аспекти дослідження.

Важливість та значимість другого розділу дисертації обумовлюється потребою та необхідністю вивчення причин, а також наслідків кодифікації польського кримінального законодавства у міжвоєнний період ХХ століття. У цьому аспекті заслуговує на увагу висновок автора про те, що інтенсивний розвиток економічних відносин в Польській державі, становлення польської держави та уніфікованого польського права так чи інакше визначав розвиток правової системи, яка увібрала елементи правової спадщини попередніх імперій.

Історичні суперечності у розвитку міжвоєнної польської державності, трансформація політичного режиму, стратегія асиміляції національних меншин наклали відбиток на кримінально-правову політику, породили її конфлікт з кримінально-правовою доктриною, яка розвивалась на кращих європейських

зразках. У дисертації доведено, що кримінальна політика Другої Речі Посполитої 30-40 років ХХ ст. тяжіла до посилення кримінальних репресій на відміну від доктрини кримінального права, зорієнтованої на гуманізм покарань.

У розділі 3 «Інститут покарань за кримінальним кодексом Польщі 1932 р. та їх застосування на західноукраїнських землях» здобувач здійснив аналіз інституту покарань, його ознак, мети і засад призначення, констатує при цьому, що польський кримінальний кодекс 1932 року встановлював основні засади призначення покарання, якими керувалися судді при його обранні, а саме: законність; визнання особи винною і такою, що підлягає покаранню лише за вироком суду; покарання призначалося лише за наявності вини; особистий характер відповідальності; гуманізм та невідворотність покарання тощо.

Досить ґрунтовно висвітлено у роботі джерельну базу, зокрема архівні матеріали, які дали змогу дисертанту здійснити наукове дослідження з притаманному йому науковою новизною, обґрунтованістю положень, висновків та рекомендацій.

Результати наукового дослідження мають не тільки теоретичне, а й прикладне значення, оскільки обґрунтовують потребу і необхідність реформування кримінального законодавства України, зокрема щодо підвищення ефективності системи кримінальних покарань та приведення їх у відповідність до європейських та міжнародних стандартів.

Водночас, позитивно оцінюючи отримані результати, необхідно висловити певні зауваження та пропозиції, окремі із яких можуть бути предметом наукової дискусії під час прилюдного захисту дисертантом, а саме:

1. Визначаючи мету дисертаційного дослідження, здобувач пише про поглиблення наявних і вироблення нових історико-правових знань про джерела укладення, розробку та норми кримінального кодексу Польщі 1932 р. в частині системи покарань, а також особливості їх застосування на західноукраїнських землях. Проте у дисертації виокремлені та обґрунтовані не особливості кримінальних покарань, а особливості кримінально-правової політики, які полягали у посиленні кримінальної репресії за так звані політичні злочини до учасників українського визвольного руху, а також прокомуністичних рухів.

2. У дисертаційній роботі не знайшли чіткого розмежування поняття

«кримінальне покарання» та «запобіжний захід». Термін запобіжний захід як історичний термін, буквально перекладений з польської мови, з огляду на сучасне вживання цього терміну у кримінальному провадженні набуває небажаної двозначності. Видається, що більш вдалимими були б терміни «засоби попередження (превенції) злочинів».

Теорія цих засобів розвинена професором Львівського університету Ю. Макаревичем і проаналізована в дисертаційному дослідженні. Проте практика застосування таких засобів у дисертації не аналізувалися.

3. Значно більше уваги слід було присвятити фрагментарно описаній у дисертації змішаній теорії кримінального покарання. У дослідженні вивчені різні наукові теорії про покарання, зокрема, виправлення, відплати й залякування. У той же час констатовано, що польська міжвоєнна кримінально-правова доктрина тяжіла до змішаної теорії, тобто поєднання, наприклад, відплати й виправлення. Яким чином ця теорія відобразилась у нормах кримінального кодексу 1932 р. у дисертації не відображено.

4. У висновках дослідження висловлена пропозиція для робочої групи з питань розвитку кримінального права Комісії з питань правової реформи, до складу якої увійшли провідні науковці в галузі кримінального права з різних вищих навчальних закладів України, про встановлення у Кримінальному кодексі України двох видів покарання – позбавлення волі на певний строк та штрафи. У тексті дисертації ця пропозиція не була докладно врегульована і з'явилася лише у висновках, що не можна вважати науково коректним.

Зазначені зауваження та пропозиції не впливають на загальне позитивне враження від наукового дослідження.

Дисертаційне дослідження Винарчика О.П., наукова значимість якого визначається історизмом, ретельністю та достовірністю подачі історико-правового матеріалу, має і практичне значення, що пояснюється можливістю використання одержаних результатів у процесі реформування сучасної системи правоохоронних органів України, кримінального законодавства.

Зроблені у дисертаційному дослідженні висновки ґрунтуються на матеріалах роботи, відповідають поставленій меті та завданням дослідження, є логічними, науково обґрунтованими та вдало підсумовують доробок дисертанта.

Відповідність дисертації встановленим вимогам та загальний висновок.

В цілому дисертаційна робота Винарчика Олега Павловича. «Система покарань за кримінальним кодексом Польщі 1932 р. та їх застосування на західноукраїнських землях», основні положення і висновки якої відображені у авторефераті, є кваліфікованою науковою працею, а за своїм змістом – цілісним, самостійним та завершеним дослідженням, яке по-новому розв'язує конкретне наукове завдання, що має важливе значення для історико-правової науки.

Основні наукові результати дисертації з необхідною повнотою викладено у семи наукових виданнях, які визнані фаховими з юридичних наук в Україні, чотири з яких включені до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща), один у науковому виданні, яке також включено до міжнародної наукометричної бази та зареєстроване в Міністерстві культури Словацької Республіки, а також семи тезах доповідей науково-практичних конференцій, у тому числі міжнародних.

Дисертаційна робота виконана на належному рівні, відповідає вимогам пунктів 11, 13 «Порядку присудження наукових ступенів» від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами), а її автор – Винарчик Олег Павлович, який виявив належні для науковця знання та здібності, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 - теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень.

Офіційний опонент:

Кандидат юридичних наук,
суддя Господарського суду
Хмельницької області

С.І. Крамар

Справжність підпису Крамара Сергія Івановича засвідчую
Начальник відділу – служби управління персоналом
Господарського суду Хмельницької області
17.09.2021р.

Оксана ШАНОВНА